

Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Araştırmalarının İçerik Analizi Yöntemi ile İncelenmesi

(Examination of Compulsory Citizenship Behavior Researches by Content Analysis Method)

Yalçın GÜMÜŞSOY^a

^a Dr., Öğretmen, Şehit Yavuz Çoban Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, yalcin_gumussoy68@hotmail.com

Öz

Örgüt içerisinde gönüllülük esasına göre işgörenlerce yapılan davranışların yöneticilerce yerine getirilmesi gerektiği düşüncesi oluştuğunda zorunlu vatandaşlık davranışı ortaya çıkmaktadır. Bu davranışa günümüz örgütlerinde rastlanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı zorunlu vatandaşlık davranışını incelemektir. Araştırma kapsamı ise zorunlu vatandaşlık davranışı ile ilgili lisansüstü tezlerin kapsam ve yöntem açısından incelenmesidir. Araştırma kapsamındaki veriler Yüksek öğretim kurulu bünyesinde bulunan Ulusal Tez Merkezi'ndeki yüksek lisans ve doktora tezlerinden elde edilmiştir. Bu kapsamda "zorunlu vatandaşlık davranışı" başlığı altında araştırma yapılan tezlerden elde edilen verilere göre en fazla yayının işletme ve sağlık bilimleri ile ilgili alanlarda olduğu tespit edilmiştir. Nicel ve betimsel taramaya dayalı çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Örneklem düzeyi olarak lisans düzeyinde 89-385 bireylik bir örneklem aralığında çalışmaların ağırlık kazandığı görülmüştür. Araştırmalar kapsamında korelasyon testleri kullanıldığı ve sağlanan verilerin hepsinde çeşitli türlerde parametrik analiz yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir. Araştırma sonucunda konu ile ilgili alan yazına katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Zorunlu Vatandaşlık Davranışı, İçerik Analizi, Liderlik

Makale türü:

Araştırma

Abstract

Compulsory citizenship behavior emerges when the thought that the behaviors performed by the employees on the basis of volunteerism with in the organization should be fulfilled by the managers. This behavior is encountered in organizations today. The aim of this research is to examine compulsory citizenship behavior. The scope of there search is the examination of post graduate theses on compulsory citizenship behavior in terms of scope and method. The data with in the scope of there search were obtained from the master's and doctoral theses in the National Thesis Center with in the body of the Council of Higher Education. In this context, according to the data obtained from the theses under the title of "compulsory citizenship behavior", it has been determined that the most publications are in the fields of business and health sciences. It has been determined that studies based on quantitative and descriptive scanning have been carried out. As a sample level, it has been observed that studies have gained weight in a sample range of 89-385 individuals at the undergraduate level. It is seen that correlation tests are used within the scope of the studies and various types of parametric analysis methods are preferred in all of the provided data. As a result of the research, it is aimed to contribute to the literature on the subject.

Keywords:

Compulsory Citizenship Behavior, Content Analysis, Leadership

Paper type:

Research

Başvuru/Received: 25.01.2022 | Kabul/Accepted: 13.03.2022 , iThenticate benzerlik oranı/similarity report: %16

Giriş

Günümüzde işgörenler, içerisinde yer aldıkları örgütlerden memnun kalırlarsa o örgütü benimsemekte ve örgüte nasıl daha yararlı olabilir çabası içerisine girmektedirler. Bir başka deyişle, örgütü kendi örgütleri gibi görmektedirler. Örgütlerde yönetimin işgörenlere karşı adil ve olumlu davranışlar sergilemesi sonucunda olumlu örgüt ikliminin oluşması beklenmektedir. Özellikle işgörenlerin örgütte motive çalışmaları ve etkin olmaları işletmelerin rakip işletmelere karşı avantaj elde etmesi bakımından önemli olmaktadır. Yöneticiler işgörenlere olumlu yaklaşımlarda bulunurlarsa işgörenler de bu durumdan olumlu etkilenmektedir. Örgüt ikliminin olumlu olduğu bir örgütte çalışan işgörenlerin gösterdiği olumlu davranışlar vatandaşlık davranışı olarak da tanımlanmaktadır. Örgütsel vatandaşlık davranışının karşıtı olan zorunlu vatandaşlık davranışı kavramı günümüzde örgütlerinde görülmeye başlanmıştır.

Zorunlu vatandaşlık davranışı, örgütteki farklı yönetsel veya sosyal baskılar yüzünden anlık olmayan zorunlu davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Örgütsel vatandaşlık davranışı ile zorunlu vatandaşlık davranışı karşılaştırıldığında "gerçekte kendiliğinden davranıştan başka bir olgudur" (Vigoda-Gadot, 2006).

Son dönemde araştırmacılarca araştırılmaya başlanan zorunlu vatandaşlık davranışı çalışmalarıyla ilgili sınırlı bir ulusal, uluslararası alan yazın olduğu görülmektedir. Bu araştırma kapsamında zorunlu vatandaşlık davranışı kavramı incelenerek konu ile ilgili alan yazına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, zorunlu vatandaşlık davranışına ilişkin lisansüstü araştırmaları incelemektir. Araştırma, zorunlu vatandaşlık davranışı konusunda gelecekte çalışma yapacak araştırmacılara rehberlik görevi görmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel sorusu; Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde yayınlanan "Zorunlu Vatandaşlık Davranışı" konulu lisansüstü çalışmaların özellikleri ve kapsamı nelerdir?

1. Zorunlu Vatandaşlık Davranışı

Vigoda-Gadot (2006)' a göre zorunlu vatandaşlık davranışı, geleneksel örgütsel vatandaşlık davranışlarının işgörenin kendi takdiri ve iradesiyle gösterdiğinin tersine, farklı baskılar sonunda oluşan örgütsel vatandaşlık davranışlarının karanlık ve yıkıcı yönüdür. Başka bir deyişle zorunlu vatandaşlık davranışı işgörenlerin iradelerine karşıt olarak fazladan rol davranışlarına mecburi olarak katılımı biçiminde tanımlanmaktadır (Zhaovd., 2013). Zorunlu vatandaşlık davranışı, "güçlü sosyal veya yönetsel baskılar nedeniyle gayri resmi çalışma ortamlarında gönüllülüğü içeren fazladan rol davranışları sergilemeye mecbur kaldıklarında" ortaya çıkmaktadır (Vigoda-Gadot, 2006).

Zorunlu vatandaşlık davranışının ortaya çıkması için işgörenin gönüllü olmasa bile çevresinden gelen baskılara boyun eğmesi ve iş tanımının dışında olumlu davranışlar sergilemesi gerekmektedir. İşgörenin istemeyerek yaptığı bu davranışlar gönüllülüğe dayanan örgütsel vatandaşlık davranışı kapsamının dışında olduğundan, bu durum zorunlu vatandaşlık davranışı olarak görülmektedir (Vigoda-Gadot, 2007).

2. Yöntem

Araştırma kapsamında belirlenen araştırma sorusuna cevap verebilmek için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi web sitesindeki "Tez Tarama" bölümünden "Zorunlu Vatandaşlık Davranışı" başlıklı tezler taranmış ve ilgili çalışmalardan veriler elde edilmiştir. Bu çerçevede araştırmada genel tarama modeli temelinde zorunlu vatandaşlık davranışı konusu hakkında yapılan araştırmalar irdelenmiştir. Genel tarama modeli, araştırmada ele alınacak konularla ilgili önceden yapılan bilimsel çalışmaların belirlenerek incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecidir (Daşdemir, 2019; Erdem, 2020). Araştırma yöntemi olarak zorunlu vatandaşlık davranışı konularına ilişkin lisansüstü çalışmaları incelemek için içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. İçerik analizi, yazılı bir biçimde toplanan verilerin içeriklerinin belirlenmesi suretiyle verilerin içerisinde bulunan bilimsel mesajların saptanarak özetlenme yöntemidir (Akçaoğlu Erdem ve Erdem, 2021: 164; Tutar ve Erdem, 2020: 584).

3. Bulgular

Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan veri tabanında yer alan zorunlu vatandaşlık davranışına ilişkin lisansüstü tezler incelemeye tabidir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Lisansüstü Tezler

Çalışmanın Adı	Yazar	Tez Türü	Üniversite	Bölüm	Yıl
Çalışma 1 Psikolojik Güvenlik ve Örgütsel Politika Algısının Zorunlu Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ile İlişkisi Üzerine Bir Araştırma A Research About the Relationship of Psychological Safety And Organizational Politics Perception With Compulsory Citizenship Behavior	Suzan Ece ALKAN (Alkan, 2015)	Yüksek Lisans	Marmara Üniversitesi	İngilizce İşletme Bölümü	2015
Çalışma 2. Spor Eğitim Kurumlarında Zorunlu Vatandaşlık Davranışı İle Bazı Örgütsel Tutum ve Davranışların İlişkisi Relationships Between Compulsory Citizenship Behavior And Miscellaneous Organizational Behaviors And Attitudes In Sports Education Institutions	Mustafa Ertan TABUK (Tabuk, 2016)	Doktora	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Spor Yönetimi Bölümü	2016
Çalışma 3. İstanbul İlinde Hizmet Veren Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde İşten Ayrılma Niyeti İle Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkinin Araştırılması Investigation of the Relationship between Compulsory Citizenship Behaviour and Intention to Quit Employment of the Nurses Who Work at A Training and Research Hospital Providing Services in İstanbul	Deniz SELÇUK (Selçuk, 2017)	Yüksek Lisans	Okan Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Bölümü	2017

Çalışma 4. Zorunlu Vatandaşlık Davranışı İle Duygusal Emek Arasındaki İlişkinin Araştırılması: Hemşireler Üzerinde Bir Çalışma Investigation on the Relationship between Emergency Citizenship Behavior and Emotional Labor: A Study Among Nurses	Naide Meltem BİLEN (Bilen, 2018)	Yüksek Lisans	İstanbul Üniversitesi	Hemşirelik Yönetimi Bölümü	2018
Çalışma 5. İstismarcı Yönetim Algısının Zorunlu Vatandaşlık Davranışlarına Etkisinde Kariyerizmin Moderatör Etkisi Moderator effect of Careerism on the effect of perception of abuse management on compulsory citizenship behaviors	Emel DOĞAN (Doğan, 2019)	Yüksek Lisans	Gebze Teknik Üniversitesi	İşletme Bölümü	2019
Çalışma 6. Zorunlu Vatandaşlık Davranışı ile Örgütsel Bağlılık İlişkisinde Başarma İhtiyacının ve Presenteeizmin Moderatör Rolünün İncelenmesi. Examination of the role of the need to be succeed and presenteeism in the relationship between compulsory citizenship behavior and organizational commitment.	Açelya TELLİ DANIŞMAZ (Telli Danışmaz, 2021)	Doktora	Yıldız Teknik Üniversitesi	İşletme Bölümü	2021
Çalışma 7. Hemşirelerin Zorunlu Vatandaşlık Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi Determination of nurses' compulsory citizenship behavior levels and the evaluation of related factors	Esengül ELİBOL (Elibol, 2021)	Doktora	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Hemşirelik Yönetimi Bölümü	2021
Çalışma 8. Lider Üye Etkileşiminin İşe Yabancılaşma ve Örgütsel Özdeşleşmeye Etkisinde Zorunlu Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Rolü: Bir Kamu Kurumunda Araştırma The mandatory role of compulsory citizenship behavior in the effect of the leader-member interaction on work alienation and organizational identification: Turkish public sector	Derya TÜZGEL (Tüzgel, 2021)	Yüksek Lisans	Milli Savunma Üniversitesi	Savunma Yönetimi Bölümü	2021

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırma kapsamında belirlenen konuların analizinde 2., 6. ve 7. çalışmalar doktora, çalışma 1, 3, 4, 5 ve 8 ise yüksek lisansta üretilmiştir. Çalışma 2 ve 7 Hemşirelik Yönetimi, çalışma 1, 5 ve 6 işletme bölümünde diğer eserler ise farklı alanlarda üretilmiştir. Çalışmalardan en sonuncusu (2021) Çalışma 6'dır. Araştırma kapsamında ele alınan tezlerin tamamının açık erişime sahip olduğu görülmüştür. Tablo 2'de araştırma kapsamında incelenen çalışmaların sayfa sayıları ve metinde geçen zorunlu vatandaşlık davranışı terimlerinin sayıları da verilmiştir.

Tablo 2. Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Çalışmalarının Biçimsel Özellikleri

Çalışmanın Adı	Sayfa Sayısı	Zorunlu Vatandaşlık Davranışı
Çalışma 1 Psikolojik Güvenlik ve Örgütsel Politika Algısının Zorunlu Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ile İlişkisi Üzerine Bir Araştırma	102	142
Çalışma 2. Spor Eğitim Kurumlarında Zorunlu Vatandaşlık Davranışı İle Bazı Örgütsel Tutum Ve Davranışların İlişkisi	182	210
Çalışma 3.İstanbul İlinde Hizmet Veren Bir Eğitim Ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde İşten Ayrılma Niyeti İle Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkinin Araştırılması	87	110
Çalışma 4. Zorunlu Vatandaşlık Davranışı İle Duygusal Emek Arasındaki İlişkinin Araştırılması: Hemşireler Üzerinde Bir Çalışma	97	146
Çalışma 5. İstismarcı Yönetim Algısının Zorunlu Vatandaşlık Davranışlarına Etkisinde Kariyerizmin Moderatör Etkisi	77	172
Çalışma 6. Zorunlu vatandaşlık davranışı ile örgütsel bağlılık ilişkisinde başarıma ihtiyacının ve presenteeizmin moderatör rolünün incelenmesi	123	217
Çalışma 7. Hemşirelerin Zorunlu Vatandaşlık Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi	180	346
Çalışma 8. Lider Üye Etkileşiminin İşe Yabancılaşma ve Örgütsel Özdeşleşmeye Etkisinde Zorunlu Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Rolü: Bir Kamu Kurumunda Araştırma	188	208

Tablo 2'de araştırmaya dâhil edilen çalışmaların biçimsel özellikleri belirtilmiştir. Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Çalışmaları sayfa numaralarına bakıldığında en düşük sayının 77, en yüksek sayının 188 olduğu görülmektedir. Öte yandan çalışmalardaki toplam kelime miktarı ".pdf" formatına dönüştürülerek hesaplanmıştır. Çalışmaları ".docx" formatında içeren ve kelimeleri sayan dosyalar zorunlu vatandaşlık davranışı kavramından ne sıklıkla bahsedildiği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında en fazla kelime sayısının Çalışma 7'de, en az kelime sayısının ise Çalışma 3'de olduğu görülmektedir. Anahtar kelimeler ve bunların uygulama alanları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Anahtar Kelimeler Ve Çalışmaların Uygulama Alanları

	Anahtar Kelimeler	Uygulama Kapsamı
Çalışma 1	Psikolojik Güvenlik, Örgütsel Politika Algısı, Zorunlu Örgütsel Vatandaşlık Davranışı, Örgütsel Vatandaşlık Baskısı, Örgütsel vatandaşlık davranışı	İstanbul'da finans sektöründe çalışan 170 işgöreni kapsamaktadır.
Çalışma 2	Zorunlu Vatandaşlık Davranışı, Birey-örgüt Uyumu, Birey-İş Uyumu, Uyumlu Kişilik, Spor Yönetimi	Araştırmada, Türkiye'de bulunan spor bilimleri ile ilgili eğitim kurumlarının öğretim elemanlarını içermektedir. Araştırma ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'de spor eğitimi veren kurumlarda görev yapan akademik personeldir.
Çalışma 3	Zorunlu Vatandaşlık Davranışı, İşten Ayrılma Niyeti, Hemşirelik	Araştırma, İstanbul'da hizmet sunan bir eğitim ve araştırma hastanesinde bulunan hemşirelerde işten ayrılma niyetiyle zorunlu vatandaşlık davranışı arasında bir ilişki olup olmadığını incelemekte ve

		hemşirelerde zorunlu vatandaşlık davranışının dinamiklerini araştırarak gelişen alan yazına katkı sağlamaktadır.
Çalışma 4	Örgütsel Vatandaşlık, Zorunlu Vatandaşlık Davranışı, Duygusal Emek, Hemşirelik	Araştırma, kurumsal izin alındıktan sonra İstanbul'da bir devlet üniversite hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında en az bir yıldır hemşirelik yapan toplam 200 hemşireye ulaşılmıştır.
Çalışma 5	Suistimal Yönetimi, Zorunlu Vatandaşlık Davranışları, Kariyercilik, Örgütsel Vatandaşlık Davranışları	İstanbul'da kamu sektöründe çalışan gönüllü işgörenler uygulama alanını oluşturmaktadır.
Çalışma 6	Zorunlu Vatandaşlık Davranışı, Örgütsel Bağlılık, İşte Var Olamama, Başarma İhtiyacı	Türkiye'de çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerde çalışan beyaz yakalılar uygulama alanını oluşturmaktadır. Toplam 374 beyaz yakalı araştırmaya dahil edilmiştir.
Çalışma 7	Hemşirelik, karma yöntem araştırması, ölçek geliştirme, örgütsel vatandaşlık, zorunlu vatandaşlık.	Türkiye'de çeşitli mesleklerin her birinden en az dört kişiye ulaşılmak şartıyla, farklı kurumlarda çalışan toplam 19 bireyle görüşme yapılmıştır. Nicel boyutta 317 işgöreni kapsamaktadır.
Çalışma 8	Lider-Üye Etkileşimi, İşe Yabancılaşma, Örgütsel Özdeşleşme, Zorunlu Örgütsel Vatandaşlık Davranışı, Kamu Sektörü	Araştırma, Ankara'da bir kamu kuruluşunda çalışan 385 işgöreni kapsamaktadır.

Araştırma kapsamındaki çalışmalar arasında en az anahtar kelimeye sahip olan 3. çalışmadır. Çalışmaların farklı örneklemelerde uygulandığı görülmektedir. Tablo 4'te çalışmalara ilişkin analiz yöntemi, örneklem büyüklüğü ve kaynak sayısı belirtilmiştir.

Tablo 4. Çalışmaların Analiz Yöntemi, Referans Sayısı Ve Örneklem Büyüklüğü

	Analiz Yöntemi	Örneklem Büyüklüğü	Kullanılan Yabancı Kaynak Sayısının Oranı (%)	Kaynak Sayısı
Çalışma 1	Yöntem, nicel araştırma yöntemidir. Faktör analizi, Kaiser-Meyer Olkin, Barlett, korelasyon, çoklu regrasyon ve t-test analizleri kullanıldı.	170	98,32	178
Çalışma 2	Yöntem, nicel araştırma yöntemidir. Kruskal Wallis ANOVA, t-test, Korelasyon ve Regresyon, Tukey HSD, Anova analizleri kullanıldı.	301	68,21	241
Çalışma 3	Yöntem, nicel araştırma yöntemidir. Elde edilen ortalama puanların karşılaştırılmasında parametrik (bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi) veya parametrik olmayan (Mann Whitney U analizi ve Kruskal Wallis Analizi) karşılaştırma	97	36,48	148

	analizleri ve ileri analizler (Tukey HSD ve Bonferroni düzeltmeli) kullanıldı.			
Çalışma 4	Yöntem, nicel araştırma yöntemidir. Parametrik olmayan testlerden ANOVA (Tek yönlü varyans analizi) testleri, t-testi ve Kruskal Wallis, Mann Whitney U testleri kullanılmıştır.	200	67,17	73
Çalışma 5	Yöntem, nicel araştırma yöntemidir. Faktör analizi, korelasyon ve regresyon ve Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulandı.	89	55,05	278
Çalışma 6	Yöntem, nicel araştırma yöntemidir. Kolmogorov-Smirnov Normallik testi, Cronbach Alfa güvenilirlik analizi, keşfedici faktör analizi ve korelasyon analizi, YEM ile doğrulayıcı faktör analizi ve SPSS Process aracılığıyla Hayes düzenleyici değişken (model 1) analizi kullanılmıştır.	374	65,55	357
Çalışma 7	Yöntem karma araştırma yöntemidir. Fenomenolojik nitel araştırma, MAXQDA 12 programı aracılığıyla içerik analizi, Cronbach Alfa güvenilirlik analizi açıklayıcı faktör analizi, YEM ile doğrulayıcı faktör analizi, korelasyon, Kaiser-Meyer Olkin, Barlett, klasik test teorisi, normallik analizleri kullanıldı.	317	66,6	147
Çalışma 8	Yöntem nicel araştırma yöntemidir. Cronbach Alfa güvenilirlik analizi, Korelasyon analizi ve yapısal eşitlik modeli ile analizler uygulandı.	385	57,75	473

Tablo 4'te örneklem büyüklükleri, araştırmada yararlanılan kaynak sayıları ve analiz yöntemleri verilmiştir. Çalışmalarda örneklem sayısı en fazla olan araştırmanın çalışma 8'de olduğu belirlendi. Bu çalışmada 385 bireye uygulamanın yapıldığı tespit edilmiştir. En az örneklem ise beşinci çalışmada olduğu görülmektedir. Çalışmaların kaynak sayısı açısından en fazla kaynak sayısının 8. araştırmada, en az kaynak sayısının ise 4. araştırmada olduğu görülmektedir. Ayrıca incelenen araştırmalarda yazarların kullandığı kaynakların genellikle yabancı olduğu ve yabancı kaynakların hepsinin de İngilizce olarak yazılmış eserlerden oluştuğu tespit edilmiştir. En fazla yabancı kaynağın ilk araştırmada (%98.32), en az yabancı kaynak kullanımının ise üçüncü araştırmada (%36.48) olduğu belirlendi. Tablo 4'te görüldüğü gibi çalışmalarda tercih edilen araştırma yöntemlerinin çalışma 7'de karma araştırma yöntemi, diğerlerinde nicel araştırma yöntemleri olduğu ve genelde betimsel istatistiklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırmalar kapsamında korelasyon testleri kullanıldığı ve sağlanan verilerin hepsinde çeşitli türlerde parametrik analiz yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir.

4. Sonuç

Günümüzde insan sermayesi örgütlerin en önemli kaynağını oluşturduğu bilinmektedir. Bu bağlamda örgütler işgörenlerinin motive ve moralli olmalarını istemektedir. İşgörenlerine değer veren işletmeler, rakiplerine üstünlük sağlar. Olumsuz örgütsel davranış sorunları olarak tanımlanan zorunlu vatandaşlık davranışı işletmeleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurumu lisansüstü tez arşivinde ve zorunlu vatandaşlık davranışına ilişkin araştırmalar incelenmiş ve bu konuda ileride yapılacak araştırmalara rehberlik etmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, konulara ilişkin 8 adet lisansüstü tezin biçimsel, sözcüksel ve anlamsal özellikleri akademik kapsamda değerlendirilmektedir. Araştırma kapsamında yapılan incelemelerde, araştırmaların güvenilirlik, geçerlik ve niteliklerinin hem Yükseköğretim Kurumları hem de ilgili üniversiteler bakımından yürütülmesi nedeniyle incelenen araştırmaların eleştirilme amacı güdülmektedir. Bu araştırma, lisansüstü araştırmaları formalite bakımından derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında uygulanan içerik analizinin temel amacı derinlemesine bilgi elde etmektir.

Zorunlu vatandaşlık davranışı kavramına ilişkin yayın ve araştırma sayısının sınırlı olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte incelenen araştırmaların işletme odaklı olması, konuların işletmeler ve örgütler için ne denli önemli olduğu ortaya konulmaktadır (Tablo 1). Bu bağlamda ilgili konunun üzerinde durulması gereken konular arasında olduğu düşünülmektedir. Araştırmalarda yararlanılan kaynaklar incelendiğinde genel olarak yabancı kaynak kullanım yüzdelerinin yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4). Yani yabancı kaynaklara erişim ve alıntılarının çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bu durumla ilgili alan yazında ele alınmış konulara ilişkin Türkçe çalışmalarda sınırlılığın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Tablo 4'te de görüldüğü gibi çalışmalarda kullanılan analiz ve yöntemlerin incelenmesi sunucunda çalışmaların biri dışında nicel araştırma yöntemleri kullanılarak oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yeni yapılacak araştırmalarda ilgili konularda nitel araştırma yöntemlerinin uygulanması gerekli olduğundan fenomenolojik araştırma yapılması önerilmektedir.

Araştırma sınırlılıklarından bahsedilecek olursa, analizin tek bir veri tabanından (Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi) sağlanan veriler ile yapılmış olmasından dolayı, sonuçların yalnız bu veri tabanı ölçeğinde geçerli olacağını göstermektedir. Ayrıca sadece konu ile ilgili lisansüstü araştırmaların incelenmesi ve başka makale veya makalelerin tartışılmaması da kısıtlar içinde sayılabilir. Öte yandan, maliyet ve zaman kısıtlamaları nedeni ile ilgili konulardaki yabancı kaynakların araştırmanın kapsamında değerlendirilememesi araştırma temel sınırlılıkları arasında sayılmaktadır.

Sonuç olarak, ulusal alan yazında konuyla ilgili çok az çalışma bulunduğundan araştırmacıların zorunlu vatandaşlık davranışı konusuna daha fazla önem vermesi önerilmektedir. Uluslararası alan yazın anlamında Web of Science (WOS) ve SCOPUS gibi veri tabanlarında da konuyu araştırılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca farklı örneklem grupları uygulanarak farklı analiz

yöntemleri kullanılarak çeşitli sonuçların elde edilmesi önerilir. Araştırma, belirtilen öneri ve sonuçlar bağlamında araştırmacılar için ilgili konularla alakalı genel bir kapsam ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazar(lar) tarafından tasarlanmış ve eşit oranda katkı sunulmuştur. Makalede, herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı ve Finansal Destek

Makalede, akademik ve bilimsel etik kurallarına uyulmuştur. Araştırmada Etik Kurul Raporu aranmamaktadır. Makalede herhangi bir finansal kaynaktan yararlanılmamıştır.

Kaynaklar

- Alkan, E. S. (2015). A Research About the Relationship of Psychological Safety And Organizational Politics Perception With Compulsory Citizenship Behavior. Marmara Üniversitesi, İngilizce İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Bilen, N. M. (2018). *Zorunlu Vatandaşlık Davranışı İle Duygusal Emek Arasındaki İlişkinin Araştırılması: Hemşireler Üzerinde Bir Çalışma*. İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Yönetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Danışmaz Telli, A. (2021). *Zorunlu Vatandaşlık Davranışı ile Örgütsel Bağlılık İlişkisinde Başarma İhtiyacının ve Presenteeizmin Moderatör Rolünün İncelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Daşdemir İ. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 2. Baskı Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Yayın No: 1536.
- Doğan, E. (2019). *İstismarcı Yönetim Algısının Zorunlu Vatandaşlık Davranışlarına Etkisinde Kariyerizmin Moderatör Etkisi*. Gebze Teknik Üniversitesi İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Elibol, E. (2021). *Hemşirelerin Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Düzeylerinin Belirlenmesi ve İşkili Faktörlerin Değerlendirilmesi*. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Erdem, A. T. (2020). Researchwith A Content Analysis Method of the Studies on Career Optimization and Career Adaptability. *Black Sea Journal of Public and Social Science*, 3(2), 82-91.
- Erdem, Ö. A., ve Erdem, A. T. (2021). Ekonomi Politikası Ve Medyanın Ekonomi Politikası Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analiz Yöntemiyle Karşılaştırmalı Analizi. *Ahi Evran Akademi*, 2(2), 162-170.
- Selçuk, D. (2017). *İstanbul İlinde Hizmet Veren Bir Eğitim Ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde İşten Ayrılma Niyeti İle Zorunlu Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkinin Araştırılması*. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tabuk, M. E. (2016). *Spor Eğitim Kurumlarında Zorunlu Vatandaşlık Davranışı İle Bazı Örgütsel Tutum Ve Davranışların İlişkisi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Tutar, H., ve Erdem, A. T. (2020). Örnekleriyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve-SPSS Uygulamaları. Seçkin Yayıncılık.
- Tüzgel, D. (2021). *Lider Üye Etkileşiminin İşe Yabancılaşma ve Örgütsel Özdeşleşmeye Etkisinde Zorunlu Örgütsel vatandaşlık Davranışının Rolü: Bir kamu kurumunda araştırma*. Milli Savunma Üniversitesi Savunma Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Vigoda-Gadot, E. (2007). Redrawing the Boundaries of OCB? An Empirical Examination of Compulsory Extra-role Behavior in the Workplace. *Journal of business and psychology*, 21(3), 377-405.
- Vigoda-Gadot, E. (2006). Compulsory citizenship behavior: Theorizing Some Dark Sides of the Good Soldier Syndrome in Organizations. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 36(1), 77-93.

Zhao, H., Peng, Z., Han, Y., Sheard, G., ve Hudson, A. (2013). Psychological Mechanism Linking Abusive Supervision and Compulsory Citizenship behavior: A Moderated Mediation Study. *The Journal of Psychology*, 147(2), 177–195.